

ELEMENTE SOCIALE ÎN ȚARA ROMÂNEASCĂ DESPRINSE DIN „ÎNSEMNARE A CĂLĂTORIILOR MELE“ A LOGOFĂȚULUI DINICU GOLESCU

Răzvan FILIP

Analizând societatea românească de la începutul secolului al XIX-lea așa cum este prezentată de boierul Constantin Golescu în „Însemnare a călătoriilor mele” nu putem să nu ne atașăm părerii că lucrarea în sine este „una din cărțile cele mai persuasive și mișcătoare din câte există”¹.

Persuasivă și chiar tendențioasă scriere, povățuitoare direct dar, mai ales, indirect, subînțeles, iar mișcătoare prin distanța dintre dorința lui Dinicu Golescu pentru o mai bună orânduială a Țării Românești și soluțiile oferite de autor pentru schimbare. Tendențioasă însă prin înțelegerea subiectivă, incompletă și selectivă a realității sociale a timpului și prin distanța de la intenționalitatea subiectivă pînă la realitatea obiectivă. Și totuși emoționantă prin neputința autorului de a modifica axiologic o comunitate umană cu o devenire Implacabilă care aparține prin rasă și scop peren Occidentului și, prin vicisitudinile istoriei, Orientului.

I. EXPUNERE DE MOTIVE

În chiar expunerea de motive care precede lucrarea propriu-zisă, Dinicu Golescu se întreabă: „dar cum puteam, ochi avînd, să nu văz, văzînd, să nu iau aminte, luînd aminte, să nu asemăn, asemănînd, să nu judec binele și să nu pohtesc a-l face arătat compatrioților miei?”, deconspirînd astfel cititorului resortul interior care a determinat scrierea lucrării. Persuasiunea conținută în textul lucrării este motivată de compararea realității cu care vine în contact în timpul călătoriei, cu cele știute din Țara Românească, modelul occidental servindu-i pentru a-și impune, pedagogic aproape, punctele de vedere în legătură cu defectele unui sistem altfel sortit stagnării și alienării condiției umane. În afară de încercarea, naivă uneori, de a oferi soluții determinărilor sociale din Valahia, lucrarea este mișcătoare prin încercarea constantă de a milita pentru deșteptarea patriotismului adormit de un veac de fanarism: „de este slobod aceluia ce umblînd prin casele altuia să văză și să se gîndească la a sa, slobod au fost și mie, în toată călătoria ce să coprinde întru această cărticică, să gîndesc nu la casa, ci la patria mea (s.n.), la care cine nu gîndește, nici face pentru dînsa orice bine, poate n-are nici casă, și de are o lasă”³. Și totuși, chiar dacă este ostil regimului fanarist în ansamblul lui, Dinu Golescu dovedește o mare putere de discernămint repartizînd, în măsura în care poate fi obiectiv, și pămîntenilor fără dragoste de patrie sarcinile pentru neorînduiala din Țara Românească.

II. PATRIOTISMUL LOGOFĂTULUI GOLESCU

Prima jumătate a secolului al XIX-lea, perioadă marcată de afirmarea orgoliului național și social al revoluționarilor lui Tudor și de revoluția de la 1848 care a permis cristalizarea opțiunilor de viitor ale națiunii, reprezintă pentru românii construirea temeliiilor României moderne și a unui nou patriotism, peste granițe, apelat peste secole și întărit de acel prezent. Emulația caracteristică acestei perioade implică conceptualizări sincretice și neclare, neavenite uneori, sentimente și filozofii politice, sociale, în mare măsură contradictorii prin însăși sincretismul care le-a dat naștere. La rîndul lui, Dinicu Golescu nu s-a detașat de acest înouitor conglomerat ideatic clarificînd, ci impunîndu-și să accentueze, după cum era cazul, pe elementele care-l interesau. De aceea în „Însemnare . . .” e dificilă și nici nu are sens încercarea de a disocia cu exactitate latura patriotică de cea socială sau de cea politică într-o aserțiune dată. Logofătul Golescu este în același timp un luminat patriot, un militant social aspirînd cu rațiune dar și naivitate la pacea socială și un politician liberal; pentru el însă, o persoană care asuprește sau înșeală nu poate fi patriot și, invers, un patriot nu poate fi decît acela care acționează atît în interesul său cît și al poporului. Pentru că opțiunea socială pozitivă — în vederile lui Dinu Golescu — semnifică sentimentul dragostei de patrie, apare necesitatea desemnării coordonatelor patriotismului, așa cum îl înțelege autorul „Însemnărilor”.

Întîi de toate, conștiința romanității valahilor, element fundamental al sentimentului patriotic, este afirmată direct: „elinii, prin călătorii la Eghipet, au tras de acolo luminările științelor, multe din meșteșuguri, și romanilor, strămoșilor noștri (s.n.), înmulțite le-au comunicat”⁴, mîndrie mîhnită de moravurile care sînt pe cale să distrugă această virtute esențială „că în anii cei mai vechi au fost în trupurile moșilor noștri singe romnesc”⁵.

Un alt element al patriotismului este reprezentat de conștiința unității de neam și de limbă a poporului român de pe ambele părți ale Carpaților, neimplicat însă în comentarii concrete, autorul mărginindu-se la simpla constatare a unei realități de fapt: „iar lăcuiitorii neaoși rumîni, fără de nici o deosibire, și în vorbă și în port”⁶, aceștia fiind ardelenii întîlniți în inima Transilvaniei. La fel, în trecere prin Turda, semnaleză lapidar că „acolo s-au cmorit preaslăvitul domn Mihai-vodă Viteazul, în bătaia ce au avut cu Austria”⁷. Asemenea rețineri în explicații ascunde sub o aparentă lipsă de interes, necaracteristică autorului în restul problematicii abordate, raționamente dictate de experiența politică care îi limitează libertatea de opinie date fiind condițiile Internaționale și prioritățile momentului. Unitatea națională și chiar afirmarea ei expresă nu era oportună în acea vreme cînd erau de realizat, mai întîi, desprinderea de puterea suzerană și apoi apropierea independenței, necesități obiective pentru dezvoltarea și modernizarea statului român. Și, cu atît mai mult, prezența trupelor rusești în chiar cuprinsul principatelor nu permitea afișarea unor sentimente contrarii intereselor marilor puteri. Cunoscînd însă intenția lui Dinu Golescu de a scrie o „prescurtare a istoriei patriei, începînd cu 200 de ani înaintea Mintuitorului pînă în zilele noastre”, nu este posibil să fi ignorat țelurile politice ale domnitorului primei uniri a principatelor române iar lipsa unui comentariu pe această temă ne scutește de alte interpretări. De altfel, logofătul nu se poate abține să-și manifeste compasiunea față de necuprinderea în granițele Valahiei și a românilor din Transilvania, implicată în străvezia afirmație că „pe aceștea, (românii din Transilvania, n.n.) văzîndu-i un neaoș român, trebuie să să bucure și să să întristeze”⁸.

III. CLASELE SOCIALE, STRUCTURA ȘI STAREA LOR

„Și căci nu scriu numai pentru îndreptarea noastră (*bolerii de neam*, n.n.), ci și a *clirului bisericesc* și a *sistemil neșugitorești*, cum și a tot *norodului*”⁹, se adresează doctoral

și pedagogic Dinicu Golescu cititorului, avansînd în același timp o structură socială personală, oarecum naivă, nu însă foarte departe de realitate, chiar dacă autorul se pretinde „înfrenat de cunoștința micșorării mele în științe și ascultării întru învățături”¹⁰. Fără a face o analiză statistică a preocupării lui Dinu Golescu față de toate cele patru „sisteme” se poate totuși lesne observa o anumită ordine preferențială în cantitatea de informații oferită despre fiecare dintre acestea. Și chiar dacă provine din diferite motive, simpatia lui D. Golescu se manifestă în aproximativ aceeași ordine. Astfel, „norodul” este categoria cel mai adesea pomenită, dată fiind înțelegerea acordată celor mai năpăstuiți români. Apoi, boierii de neam, grup social din care face parte autorul, ocupă un loc important atît datorită intereselor comune de clasă cît și scopurilor care-i animă. „Sisteme negușitoarească”, ca și „clirul bisericesc” sînt priviți cu antipatie, primii pentru că furnizează rivali boierimii iar ceilalți pentru că au înșelat așteptările logofătului în sensul moralei al cărei purtători ai trebui să fie. Acestor patru „sisteme” trebuie să adăugăm un alt factor de importanță socială și pe care, deși nu-l cuprinde în structurarea sa, D. Golescu îl analizează și încadrează implicit ca element care poate contribui la bunul mers al societății Valahiei: „otcirmuirea”, domnia pămîntescă, ca instituție reînviată și de speranță, privită cu încredere dar și cu puțin oportunism.

1. Norodul

Sintetizată, starea norodului, în relație cu celelalte clase sociale, este fidel redată de boierul liberal precum că „toți caută numai din spinarea rumînului (să ia) din care pricină le sînt și spinările goale, făr’ de a face și lui un cît de mic ajutor și bine”¹¹, concluzie care nu se detașează neapărat ca efectul unei iluminări a autorului după călătoria în apus ci, mai repede, ca o confirmare a unei presupunerii izvorîte din experiența logofătului relativ la situația „prostimii” valahe.

Relația cea mai evidentă a „rumînului” este cea cu fiscalitatea, expresia unui sistem care dă naștere corupției ca întregul său cortegiu de „mijloace năpăstuitoare”, numeroase în acea vreme și determinate cu precizie de autor: dijmăritul, oieritul, vinăriciul, ocnile, vorniciile, tutunăritul, trecătoarea vitelor și a zaherelii. Expresia imediată a corupției este vînzarea dărilor, calificată de Dinu Golescu drept „foarte rea urmare a stăpînirii”, precum și arbitrarul dus pînă la ultimele consecințe într-o țară în care lipsește „pravila cea dreaptă, legiuită” care ar trebuie să fie „ocrotitorul celui mic și neputincios”¹². „Aceste nedrepte urmări și nemaipomenite peste tot pămîntul i-au adus pe ticăloșii lăcuitori întru așa stare, încît intrînd cinevaș într-acele locuri, unde să numesc sate, nu va vedea nici biserică, nici casă, nici gard împrejurul casii, nici car, nici bou, nici vacă, nici oaie, nici pasăre, nici pătul cu sămănăturile omului pentru hrana familiei lui, și, în scurt, nimică; ci numai niște odăi în pămînt, ce le zic bordeie, unde intrînd cinevaș, nu are a vedea alt decît o gaură numai în pămînt, încît poate încăpea cu nevasta și cu copiii împrejurul vetri și un coș de nuiete scos afară din fața pămîntului și lipit cu balebă. Și, după sobă, încă o altă gaură, prin care trebuie el să scape fugind cum va simți că au venit cinevaș la ușă-i; căci știe că nu poate fi alt decît un trimis spre împlinire de bani. Și el neavînd să dea, ori o să-l bată, ori o să-l lege și o să-l ducă să-l vînză, pentru un an, și mai mulți, sau la un boierenaș, sau la un arendaș, sau la oricine să va găsi, ca el să-i slujească acei ani, și banii ce să dau pentru slujba acelor ani, să să ia pentru birul lui”¹³. Emoționanta descriere a neputinței celor săraci de a se apăra împotriva nesiguranței provocată de teroarea fiscalității exacerbate, sugerează că boierul Golescu era în deplină cunoștință de cauză asupra stării incredibile a țăranilor. Iar nu așa cum afirmă mai jos că „pricina este căci domnii și noi boierii (s.n.) nu-l vedem pe aceștea niciodată, ci îi văd numai aceia care merg să-i siluască, să-i pedepsească și să împlinească”¹⁴, vina pentru această stare purtînd-o

funcționarii „care au suferit otrăvite”. Dacă Dinicu Golescu a încercat pe moșia sa unele reforme de natură să îmbunătățească situația țăranilor, crezând că puterea exemplului poate servi acestei cauze, făcînd legătura cu alte aserțiuni care dovedesc că, în ciuda liberalismului, rămîne fidel condiției sale de Boier, se poate afirma că a acționat astfel pentru a fi cu conștiința împăcată față de umanismul și iluminismul care-i este caracteristic. Astfel, comparînd numărul zilelor de robotă ale iobagului transilvan — 104 pînă la 198 într-un an — cu obligația de clacă în Valahia, logofătul spune că „cu toate acestea sînt mai fericiți (iobagii n.n.) decît românii noștri, care lucrează numai 12 zile pe an”¹⁵, trecînd peste propria lui părere că „norodul unguresc nu este fericit. Sînt îmbrăcați prost, au locuință proaste și făr’ de multă avere”¹⁶.

Chiar dacă afectiv oscilează între emoția provocată de înțelegerea stării grele a țăranilor dublată de siguranța că de prosperitatea acestei clase depinde „buna rînduală” a întregii Valahii și conștiința boierului de neam care era, Dinicu Golescu înclină spre rezolvarea în măsura posibilităților timpului a acestei probleme sociale. Și aceasta mai ales pentru că, dată fiind sărăcia lor și neputința efectivă de a-și plăti dările, țăranii sînt constrinși prin mijloace barbare: „au fost cite 10 așternuți pe pămînt, cu ochii în soare, și o birnă mare și grea pusă pe pîntecile lor, ca mușcîndu-i muștele și țînțarii, nici să poată a să feri”¹⁷ sau, „alți creștini, tot pentru dare de bani, au fost spînzurați cu capu în jos, și alții iarăș închîși în coșare de vite, unde le-au dat fum, și alte multe asemenea pedepsi”¹⁸.

Abstracție făcînd de fiscalitate, o altă cauză a stării de înapoiere a țăranilor, este educația care intră în vederile autorului accentuată cu orice prilej ca avînd un rol de primă importanță precum că „și copiii noștri, neavînd de la cine să învețe și a să îndrepta, asemenea ca noi vor și urma, de nu și mai rău” căci învederat lucru este că noi am rămas în urma tuturilor neamurilor, în vreme ce, în anii cei vechi, au fost începere de deșteptare prin mulți care au dus la lumină, alții tălmăcind cărți, cum și grămatica, tipografia, școale, spitaluri”¹⁹. Sînt enumerate aci instituții care, insinuează-D. Golescu, tocmai se întemeiau în vremea ultimelor domnii pămîntene pentru a fi lăsate în uitare de regimul fanariot care a deturnat fondurile destinate educației și „au stricat și acele mici școale, dinadins, ca să nu să deștepte norodul”²⁰. Dar, de erodarea sistemului educațional abia infiripat nu sînt răspunzători doar „streinii” ci, cu spirit de discernămint, autorul împarte responsabilitățile: „pentru care aș fi pus condei asupra streinilor, de nu aș ști că aceia au avut ajutoare de la pămînteni”²¹, blamînd astfel pe cei care au pus umărul la năruirea unei temelii de folos pentru norod în primul rînd și pentru țară în al doilea rînd. Excepțională este însă intuiția că împiedicarea accesului țăranilor la educație este un act conștient al celor care dominau societatea, o necesitate a sistemului în ultimă instanță, fără de care orice răsturnare de valori era posibilă și, bineînțeles, neavenită cîrmuitorilor.

2. Boierii de neam și „milionști”

Boierii de neam, din rîndul cărora de drept făcea parte și autorul, fiind grupul conducător al unui sistem care tocmai își modifica valoarea socială a elementelor componente, constituie un mediu aparte în a cărui diacronie autorul pătrunde cu nostalgie dar, în același timp, cu realism. De aceea boierii, care încă își arogau conducerea afacerilor țării și pentru că realizau ascensiunea noilor îmbogățiți, pe care Dinicu Golescu îi numește peiorativ „milionști”, sînt pomeniți aproape întotdeauna în relația bine-rău cu aceștia din urmă. Amintind de „stările boierești, puterea și cinstea ce avea într-acei vechi ani” autorul constată cu amărăciune că „nu găsesc familiile mai bogate, ci mai sărace, și unile de tot prăpădite”, în antiteză cu negustorii la care „acuma boierii sîntem datori”²². Prezentarea în timp și în relație a boierilor de neam și a „neguțiorilor” sau „milionștilor” urmărește două planuri care se interferează chiar la începutul secolului al XIX-lea: primii constituie o clasă pasivă, considerînd nașterea un factor important al dreptului de a avea

și a conduce pe cînd noii îmbogățiiți, dinamici și întreprinzători, încep să se detașeze și să-și contureze noile coordonate de grup social și, așa cum presimțea logofătul Golescu, vor sfîrși prin a uzurpa pozițiile economice și politice ale boierimii autentice. Această deosebire de interese, în care noii veniți nu așteaptă să fie invitați în poziții dominante, este și mai evidentă cînd autorul, realist, descrie situația inițială și cea finală și, deci, modificările survenite în epocă: „iar nu ca pe noi, unde îmi trebuie hîrtie de voi voi să înșir numele acelor trîntăroși și cu picioarele goale, sau streini sau pămînteni, care, făr' de avere de o sută lei, au ajuns, în puțini ani milioanești cu palaturi și cu moșii, întocmaite ca familiile ce le agonisesc în vreme de două-trei sute ani”²³.

3. Domniile pămîntene

Pentru Dinicu Golescu, restaurarea puterii în spiritul domniilor lui Mircea, Vlad Tepeș, . . . Matei Basarab, Constantin Brîncoveanu, reprezintă un simbol dar și tentația afirmării clasei din care făcea parte. Simbol pentru că, speranța realizării idealurilor politice ale românilor putea fi mai ușor manevrată, ținînd seama de curajul și clarviziunea înaintașilor, de aceeași sorginte cu logofătul Golescu. Iar tentația afirmării boierilor de neam pentru că, chiar dacă nu toate marile familii boierești erau cuprinse în lista furnizorilor de mădulare domnești, oricare din acestea putea aspira dacă nu la domnie, măcar la dregătorii atît de înalte încît să poată dirija domenii importante ale vieții sociale și politice, deci oricare dintre acestea puteau iniția acțiuni de natură să modifice — pozitiv sau negativ — destinele Valahiei.

Liberalismul dar și realismul boierului de neam Constantin Golescu se manifestă în fiecare imprecizie adresată „otcîrmuitorului” Țării Românești. Însăși „cärticica” lui se adresează, ca posibili cititori, boierului de neam și domnitorului în primul rînd ceea ce înseamnă că autorul considera firesc poziției lui să-i permită să ofere egalilor și superiorului său soluții pentru o orînduială mai dreaptă în Valahia, către care constată că „întru acest veac, cînd stăpînirea s-au încredințat la domn pămîntean, cătră carele cu îndrăzneală (s.n.) toți putem alerga, ca cătră un părinte”, cu un ton imperativ totuși care sugerează domnului soluția pentru menținerea la putere: ascultarea și rezolvarea păsurilor tuturor celor care apelează la dreapta sa judecată. Domnul pămîntean este dator să îndrepte ceea ce au stricat „streinii” folosindu-i pe cei mai luminați membri ai societății și să conducă opera de înnoire morală și spirituală a Țării Românești.

4. Clerul valah

Categoria socială față de care Dinicu Golescu nutrește cea mai profundă repulsie, deși încearcă de fiecare dată să mascheze acest sentiment, o constituie reprezentanții bisericii și, mai ales, clerul monahal. Neavînd alte date la dispoziție în legătură cu opinia autorului față de cler în afară de textul „însemnări . . .” și de documente din epocă, antipatia aproape maladivă a logofătului față de călugări, cunoscut fiind realismul său, nu poate să ne transmită peste timp decît o stare de fapt sesizată ca atare. Lăcomia și desfrîul clerului, în contrast flagrant cu dezideratele puritane ale vieții monahale sînt aspru și cu dispreț inculpate în raport cu menirea firească a acesteia care nu propovăduia că „nu spre a sta călugării răstornați în colțurile odăilor, îmbrăcați în haine scumpe, cu șaluri de mult preț încinși (. . .), în desfrînări și în desfătări petrecînd?”²⁴.

Cunoscînd importanța acordată de Dinicu Golescu educației și faptul că în epocă instrucția era apanajul bisericii, se pare că autorul „Însemnărilor . . .” tocmai din acest motiv, al răului exemplu oferit de educatori, nu poate fi de acord cu atitudinea imorală a călugărilor dispuși să sacrifice statutul lor deosebit și respectul pe altarul pecuniar la care poporul nu avea acces.

În cercetările sale asupra cauzelor care determină sărăcia și neorînduiala din Valahia, logofătul Golescu generalizează experiența negustorilor „pe care nu poci zice că i-au sărăcit altcevaș decît iar luxul și nebuna orînduială, ce curge între noi toți”²⁰, vicii pe care le consideră fundamentale alături de relația dușmănoasă între cele două extreme sociale: domnia și norodul. Acești trei factori de eroziune socială permit desprinderea mai limpede a poziției boierului Golescu față de realitățile vremii. Astfel, dacă se manifestă pentru austeritate și folosirea cu chibzuință a fondurilor publice, atitudine specifică dinamismului noilor clase sociale, autorul „Însemnărilor . . .” dovedește realism față de domnie în raporturile sale directe cu poporul. Descrînd atitudinea maselor la încoronarea lui „Franțisc al doilea”, logofătul Golescu găsește ocazia să afirme că „pe la noi, la acest fel de paradie, unii înjură, alții scupă și mulerile blestemă”²⁶, dar nu dintr-o răutate lipsită de sens ci pentru că poporul, la asemenea ocazii nu are nimic de cîștigat. Și iarăși, contrastul implicat în analiza realităților din străinătate permite autorului să consilieze domnia că își poate cîștiga respectul și susținerea poporului prin măsuri concrete de ușurare a situației acestuia așa ca la Viena unde „ce mare și neadormită îngrijire au oțîrmuitorii de prin alte țări spre toată închipuirea fericitilor neamurilor omenеști !”²⁷. O altă condiție a progresului social în opinia lui Dinu Golescu este ordinea publică, deziderat care rămîne de îndeplinit în Valahia, cu un aparat represiv arbitrar, născător de turbulență și dezordine. Și, chiar dacă exagerează atunci cînd vede la Viena că „toți petrec ca niște frați, și mai virtuos, a vedea cinevaș blîndețea celor mari, ce arată către cei mici. Și a acelor de tot proști viețuire iar este vrednică de pildă”²⁷, și chiar dacă pilda vienezilor este doar un pedagogic îndemn către armonie socială, logofătul Golescu, care se pare că l-a citit pe J. J. Rousseau, aderă la ideea egalității de la natură cînd spune că „asemenea și stăpînitorul, pentru căci tot norodul să străduiește, muncind, spre a-i da avere și cîinste, este dator pentru acestea să aibă către turma lui dragoste și îngrijire spre folos, mai virtuos fiindcă turma lui nu este de dobitoace necuvîntătoare, ci cuvîntătoare, și tocmai deopotrivă-i; căci nu va găsi nimeni vreo deosibire între cenușa din trupul împăratului și dintr-a săracului”²⁹. Și dacă Rousseau admite egalitatea în presocial, Golescu revendică aceeași egalitate în complicata și prost organizata societate valahă, apelînd la filozofia populară reprezentată de fatalismul destinelor comun al oalelor și ulcelelor de dincolo de viață.

În acest context, Golescu propune pentru înlăturarea sărăciei provocată de luxul nechibzuit ca „în locu-i să se întemeieze economia, vrednicia și munca pămîntului, cu deschiderea negoțului care îmbogățește toate împărățiile”³⁰, soluție care, avînd în vedere doar factorii periferici, nu poate rezolva decît aparent problemele descrise chiar de autor în „Însemnări . . .”.

Relativ la pacea socială, logofătul nemulțumit de dinamismul și răsturnarea valorilor feudale căci „în puțini ani ajunge cel bogat sărac, și cel slăvit necinstit”, deplîngînd astfel decăderea tot mai evidentă a boierimii, și pentru că „toate urmările ne sînt întemelte în nedreptate, și în orînduială bună”³¹, indică tuturor ca „depărtînd de la noi cele rele fapte, și îmbrățișînd pe cele bune, (a cărora cel dintîi pas este unirea spre obștescu folos) (s.n.), (. . .) să cerem tot chipul de ajutor de la preainălțatul nostru domn, ca de la un părinte”³². Lipsa de realism — în această apreciere —, naivitatea și idilismul chiar al acestei soluții „de sus” pentru construirea unei societăți sănătoase și prospere, conține o bună doză de părtinire pentru interesele clasei pe care o reprezenta pentru că, lăsînd la latitudinea unui domn, chiar bine intenționat, rezolvarea armoniei sociale, se propune de fapt întoarcerea la o nouă formă de stabilitate feudală. În calitate lor de grup de presiune politică, chiar dacă puterea de influențare scădea treptat din motive evidente, boierii

Își puteau permite să orienteze interesele domniei în direcția dorită de ei așa încît tendențiozitatea logofătului transpare cu claritate.

În esență, Dinicu Golescu se dovedește a fi un analist a cărui opțiune socială și politică liberală îi permite determinarea reală a stării proaste a norodului. În același timp autorul „Însemnărilor . . .” se dovedește a fi mai puțin ager în depistarea cauzelor acestei stări de lucruri, luxul și lipsa unei stricte organizări sociale nefiind decît expresia aparentă a unei structuri în care în nici un caz norodul nu poate fi acuzat de lux și desfrîu. Iar cît privește rezolvarea problemelor sociale și reorganizarea structurilor dorită de Dinicu Golescu, propunerea de a se întemeia pacea socială pe „unirea spre obștescul folos” și pe înlăturarea nedreptăților, acestea sînt de fapt deziderate și nu soluții, așa încît eficacitatea ideilor expuse nu poate funcționa decît în măsura în care necesitatea istorică concordă sau nu cu acestea.

Și totuși, ceea ce trebuie remarcat ca meritoriu este o anume clarviziune a boierului Golescu în descrierea societății românești de la începutul secolului al XIX-lea pe care în fond o întreprinde și aceasta, chiar dacă a rămas prizonierul propriei condiții sociale și analizează doar cu mijloacele bunului simț societatea în care el însuși era încadrat în mod obiectiv. De aceea socotim „Însemnarea . . .” ca o lucrare esențială în sesizarea genezei și dezvoltării structurilor capitaliste ca o devenire firească și proprie societății românești de la limita dintre secolele XVIII și XIX, aceasta fiind de fapt concluzia implicată: burghezia, indiferent de mijloacele folosite, uzurpă treptat pozițiile dominante ale boierimii generînd astfel, încet dar sigur, o nouă societate impregnată de alte valori și de o nouă mentalitate. Cea a Ciștigului cu orice preț.

NOTE

1. Ellade, Pompliu, *La Roumanie au XIX-e siècle*, Librairie Hachette et C-le, Paris, 1914, p. 218.
2. Golescu, Dinicu, *Însemnarea a călătorii mele Constantin Radovici din Golești, făcută în anul 1824, 1825, 1826*, Ed. Minerva, București, 1977, p. 10.
3. *Idem*, p. 9.
4. *idem*, p. 10.
5. *ibidem*.
6. *idem*, p. 125.
7. *idem*, p. 19.
8. *idem*, p. 125.
9. *idem*, p. 133.
10. *idem*, p. 10.
11. *idem*, p. 35.
12. *ibidem*.
13. *idem*, pp. 76—77.

14. *idem*, p. 78.
15. *idem*, pp. 22—23.
16. *idem*, p. 20.
17. *idem*, p. 76.
18. *ibidem*.
19. *idem*, p. 51.
20. *idem*, pp. 23—24.
21. *idem*, p. 51.
22. *idem*, p. 130.
23. *idem*, pp. 35—36.
24. *idem*, p. 52.
25. *idem*, p. 132.
26. *idem*, p. 31.
27. *idem*, p. 50.
28. *idem*, p. 34.
29. *idem*, p. 50.
30. *idem*, p. 85.
31. *idem*, pp. 133—134.
32. *ibidem*.

SUMMARY

The study entitled „SOCIAL ELEMENTS IN WALLACHIA” taken from „NOTES FROM (OF) MY VOYAGE” written by the Chancellor Dinicu Golescu comprises an analysis of the structure of the Romanian society at the beginning of the 19th century.

All the facts are taken from the above mentioned work by Dinicu Golescu.

We have to notice the clear-sightedness of the author when he is defining the social elements that have determined a capitalist evolution much stronger and ampler than it is believed to have

been. Such, Dinicu Golescu mentions as being of common interest rich land — owners, the clergy, merchants and the large mass of people. All these social strata are supposed to have had specific interests which have already been mentioned and dealt with.

Less realistic and proving himself to be a landowner too, the author is not able to find real solutions to the solving of the existing social „evils“ which characterized the Romanian society at the beginning of the 19th century.

ZUSAMMENFASSUNG

Die Arbeit „Soziale Elemente in Wallachien“ entnommen dem Studium „Aufzeichnungen meiner Reise“ des Logafeten Dinicu Golescu, analysiert die Struktur der rumänischen Gesellschaft zu Beginn des 19. Jh. Alle Daten haben als Ausgangspunkt die Aufzeichnungen Dinicu Golescu's

Bemerkenswert ist die Weitsichtigkeit des Autors in der bewussten Wiedergabe der sozialen Elemente welche eine kapitalistische Entwicklung umfassend und mit allergrösster Klarheit darzu-

stellen versucht. Dementsprechend hält Dinicu Golescu einige Aspekte von aussergewöhnlicher Wichtigkeit fest: die Bojaren, (die Gutsherren) von Rang, die Kirche, Handelsreisende, das einfache Volk, Jede dieser Klassen hatte eigene, spezifische Interessen die bereits aufgezeichnet wurden.

Weniger erfolgreich ist der Autor in seiner Suche nach adekvaten Lösungen „allen Übels“ der rumänischen Gesellschaft zu Beginn des 19. Jhs.